

Bijbelstudie: Zondag 1

Vr. Wat is uw enige troost, beide in het leven en sterven?

Antw. Dat ik met lichaam en ziel, beide in het leven en sterven, niet mijn, maar mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen ben, Die met Zijn dierbaar bloed voor al mijn zonden volkomenlijk betaald en mij uit alle heerschappij des duivels verlost heeft, en alzo bewaart, dat zonder den wil mijns hemelsen Vaders geen haar van mijn hoofd vallen kan, ja ook, dat mij alle ding tot mijn zaligheid dienen moet; waarom Hij mij ook door Zijn Heiligen Geest van het eeuwige leven verzekert, en Hem voortaan te leven van harte willig en bereid maakt.

Vr. Hoeveel stukken zijn u nodig te weten, opdat gij in dezen troost zaliglijk leven en sterven moogt?

Antw. Drie stukken.

Ten eerste, hoe groot mijn zonden en ellende zijn.

Ten andere, hoe ik van al mijn zonden en ellende verlost worde.

En ten derde, hoe ik Gode voor zulke verlossing zal dankbaar zijn.

Kerntekst: Romeinen 14:8 “Want hetzij dat wij leven, wij leven den Heere; hetzij dat wij sterven, wij sterven den Heere. Hetzij dan dat wij leven, hetzij dat wij sterven, wij zijn des Heeren.”

1. Inleiding: De zoektocht naar vaste grond

De mens is van nature een zoekend wezen. Wij zoeken naar geluk, naar veiligheid en bovenal naar zekerheid. In een gebroken wereld waarin gezondheid, relaties en bezit wankelen, dringt de vraag zich op: waar ligt mijn fundament? Wat houdt mij staande als alles om mij heen wegvalt?

Zondag 1 van de Heidelbergse Catechismus begint niet met een droge opsomming van leerstellingen. Het begint met een existentiële, persoonlijke vraag die recht naar het hart gaat: “Wat is uw enige troost, beide in het leven en sterven?”

” Het antwoord dat volgt, vormt de gouden poort naar de rest van de catechismus. Het legt direct het fundament van het christelijk geloof bloot. Deze troost is geen oppervlakkig gevoel van gezelligheid, maar een diepe, onwankelbare rechtszekerheid in Jezus Christus.

2. De betekenis van „Troost”

In ons hedendaagse taalgebruik betekent ‘troost’ vaak een pleister op de wonde, of een vriendelijk woord bij verdriet. In de context van de Reformatie en de Statenvertaling heeft het woord „troost” (oorspronkelijk uit het Duits: Trost) echter een veel krachtigere betekenis. Het staat voor vaste grond, juridische zekerheid, bescherming en moed. Als de Catechismus vraagt naar onze enige troost, sluit dit alle menselijke alternatieven uit. Onze eigen werken, onze vroomheid, ons verstand of onze rijkdom kunnen ons in de nacht van het sterven niet overeind houden. De Heidelbergse Catechismus wijst direct

van de mens af, naar Buiten onszelf: naar het eigendom van Christus.

3. Het fundament: Ik ben Zijn eigendom

Het hart van de troost ligt ingebakken in de belijdenis: “Dat ik met lichaam en ziel, beide in het leven en sterven, niet mijn, maar mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen ben”

Niet mijns zelf

Dit is de eerste radicale breuk met het natuurlijke menselijke denken. De moderne mens wil autonoom zijn: 'ik ben van mijzelf, ik bepaal mijn eigen koers.' De Schrift leert ons dat deze autonomie een illusie is. Sinds de zondeval zijn wij slaven van de zonde. Pas wanneer we door het geloof belijden niet mijns zelf te zijn, breekt de ware vrijheid aan.

Maar mijns getrouwen Zaligmaker

De gelovige is gekocht en betaald. Dat eigendomsrecht is absoluut. Het omvat lichaam en ziel, en het geldt in leven en sterven. Omdat Christus de Eigenaar is, draagt Hij ook de verantwoordelijkheid voor Zijn eigendom. Niets of niemand kan de gelovige uit Zijn hand rukken.

4. De drievoudige vrijkoopsom en bewaring

Hoe heeft Christus dit eigendomsrecht verkregen? Zondag 1 werkt dit uit in drie rijke, heilshistorische feiten:

1. Volkomen betaling met Zijn dierbaar bloed

“Die met Zijn dierbaar bloed voor al mijn zonden volkomenlijk betaald...”

De Catechismus sluit hier nauw aan bij 1 Petrus 1:18-19: “Wetende dat gij niet door vergankelijke dingen, zilver of goud, verlost zijt (...) maar door het dierbaar bloed van Christus.” De schuld was oneindig groot, maar de betaling is volkomen. Er blijft geen cent restschuld over voor de zondaar om zelf af te lossen.

2. Verlossing uit de macht van de duivel

“...en mij uit alle geweld des duivels verlost heeft.”

Wij lagen gevangen onder de heerschappij van de vorst der duisternis. Christus heeft door Zijn kruisdood de wettelijke claim die de duivel op ons had, vernietigd (Kolossensen 2:15). De duivel kan de gelovige wel aanvechten, maar hij kan hem niet meer opeisen.

3. Volmaakte bewaring

“En alzo bewaart, dat zonder den wil mijns hemelsen Vaders geen haar van mijn hoofd vallen kan.”

Dit is een directe verwijzing naar de woorden van Jezus in Lukas 21:18. De voorzienigheid van God is zo specifiek en intiem, dat zelfs de kleinste details van ons leven onder Zijn controle staan. Alles, ook het lijden en de moeite, moet medewerken tot mijn zaligheid (Romeinen 8:28).

5. De zekerheid en de vrucht: De Heilige Geest

De troost blijft geen abstracte waarheid die ver weg in de hemel functioneert. Het wordt realiteit in het hart door de Heilige Geest: “Waarom Hij mij ook door Zijn Heiligen Geest van het eeuwige leven verzekert, en Hem voortaan te leven van harte

gewillig en bereid maakt.”

De Heilige Geest vervult hier een dubbele rol:

Verzekering: Hij getuigt met onze geest dat wij kinderen Gods zijn (Romeinen 8:16).

Hij verzegelt de belofte van het eeuwige leven.

Vernieuwing: De troost leidt niet tot passiviteit of wetteloosheid. Wie weet hoeveel het Christus gekost heeft om hem vrij te kopen, kan niet in de zonde blijven leven. De Geest buigt de koppige menselijke wil om, zodat er een hartelijke bereidheid ontstaat om God te dienen en te eren. De dankbaarheid is de onvermijdelijke vrucht van de ontvangen troost.

6. De structuur van de Catechismus: Drie stukken

Zondag 1 sluit af met de beroemde drieslag die de structuur van de rest van het leerboek bepaalt: “Hoeveel dingen zijn u nodig te weten, opdat gij in dezen troost zaliglijk leven en sterven moogt? Drie stukken...”

Ellende: “Hoe groot mijn zonden en ellende zijn.” (De spiegel van de wet).

Verlossing: “Hoe ik van al mijn zonden en ellende verlost word.” (Het geloof in het Evangelie).

Dankbaarheid: “Hoe ik Gode voor zulke verlossing schuldig ben dankbaar te zijn.” (Het leven van de goede werken en het gebed).

Deze volgorde is geen starre, chronologische opeenvolging waarin men eerst jarenlang in de ellende moet verblijven voordat men naar Christus mag vluchten. Het is de pastorale beschrijving van hoe het geloof functioneert. Naarmate ik Christus (Verlossing) meer leer kennen, zie ik des te dieper de diepte van mijn diepe val (Ellende), en ontbrandt mijn hart in grotere liefde tot Hem (Dankbaarheid). Dit is de levenslange ademhaling van de christen.

Gespreks- en overdenkingsvragen

Deel 1: De aard van de troost

1. Lees Romeinen 14:7-9 en 1 Korinthe 6:19-20. Wat betekent het praktisch in uw dagelijks leven dat u „niet uws weegs” of „niet mijns zelf” bent? Welke beslissingen zouden er anders uitzien als u dit ten volle beseft?

2. Het woord „troost” betekent hier ook ‘juridische zekerheid’. Waarom is het zo belangrijk dat onze troost gebaseerd is op een rechtmatige betaling (het bloed van Christus) en niet alleen op een vriendelijk gevoel van God?

Deel 2: De prijs en de bewaring

3. De Catechismus spreekt over het „dierbaar bloed” van Christus. Welke offers of menselijke pogingen proberen wij soms onbewust toe te voegen aan de volkomen betaling van Christus?

4. Lees Mattheüs 10:29-31. Er kan geen haar van uw hoofd vallen zonder de wil van de hemelse Vader. Hoe helpt deze radicale belijdenis u wanneer u te maken krijgt met onverklaarbaar lijden, ziekte of tegenslag in het leven?

Deel 3: De werking van de Heilige Geest

5. De Heilige Geest maakt de gelovige „van harte gewillig en bereid” om voor Christus te leven. Hoe onderscheidt deze innerlijke bereidheid zich van een wettische gehoorzaamheid die voortkomt uit angst voor de hel?
6. Waarom start de Catechismus met de vraag naar de troost, in plaats van direct te beginnen met de schepping, de zondeval of de Tien Geboden? Wat zegt dit over de pastorale opzet van dit belijdenisgeschrift?

Deel 4: Persoonlijke toepassing

7. Kijk naar de drie stukken: Ellende, Verlossing en Dankbaarheid. Welk van deze drie stukken krijgt momenteel de meeste nadruk in uw persoonlijke geloofsleven?
8. Waar schuilt het gevaar als een van deze drie stukken volledig uit het oog wordt verloren?
9. Kunt u, leunend op de beloften uit de Statenvertaling, persoonlijk antwoorden op de eerste vraag: Mijn enige troost is dat ik... eigen ben? Wat staat die zekerheid eventueel nog in de weg?